STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02737

DI GOLDENE KEYT

Isaac Leib Peretz

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

י. ל. פרץ.

די גאָלדענע קייט.

(א חסידישע פאמיליען־דראמע)

אין ווייסען פערז.

1909.

Odbito w Drukarnia „Hacefira“ Pańska 40.

פערזאנען:

שלמה.

פנחס, זיין זוהן.

משה, פנחס'עס זוהן, שלמה'ס איניקיל.

מרים, משה'ס ערשט ווייב.

לאה,

יונתן, } זייערע קינדער.

דבורה, משה'ס צווייט ווייב.

ישראל, גבאי.

ישישים, ערשטער, צווייטער און דריטער.

זקנים, " " "

חסידים, " " "

א היימישער חסיד.

איין ארימער חסיד.

דער עולם.

די גאלדענע קייט.

ערשטער אקט.

מרים'ס צימער אין רבינ'ס הויז. אַלט־פרענקיש־רייך מעבליערט. טישען, טהירען און באלקען — געשניצט און געמאלט. דאס מעביל: אַ קאַנאַפע, פאטער־שטיהלען און בענק אָהן אָנלענען, ביי די וואנד. אלץ — רויט־סאַמיטען געבעט. אויף די אָנלענען פון קאַנאַפע און פאטער־שטיהלען — שטיקערייען. פון זילבער־בלעך קינסטליך געבויגענע עסען, מיט קאליערטע וואקס־קירצען, מיט גאָלד־פאַפירלעך געבונדען — אַרום די וואנד. מאַכאָגענע ספרים־שענק; שויבען־שענק מיט גאָלד, זילבער, גלאָז, פאָרצעליי און קריסטאָל־וואַרג. אויף א קינציגער, בראָנזענער קייט הענגט פון באלקען אַראָב אַ קריסטאָלענער הענג־לייכטער, וואָס קלינגט זעהר מעלאָדיש ביי יעדעם שווערען טריט. שווערע זיידענע פאָרהאַנגען און פאָרטיערען. איבער אַלעם שוועבט אַ פאָעטישער פרויען־געשמאַק. טהירען — רעכטס און לינקס. אין הינטערגרונד — פענסטער. אונטער די פענסטער זעהט זיך אַ שטיל־פערשנייט ווינטער־בילד, וואָס ווערט וואָס אמאָל טריבער, רוישענדיגער, און צעשפּיעלט זיך. ענדע אַקט אין אַ שניי־שטורם.

מוצאי שבת. אין צימער, וואו עס איז גאָר נישט אָנגעצונדען, ציטערט אַ זילבערנע נעץ, געפלאָכטען פון שניי־גלאַנץ און לבנה־ליכט.

(פּאָרהאַנג).

(דאָס צימער איז לער. פון דער לינקער טהיר קומט אַריין)

ישיש 1.

(געהענדיג אויף-און-אָב, ווילענדיג פערטרייבען די מרה-שחורה).

ש — בת! ש —— בת!
עס איז דאָך פּאָרט שבת!

(שטעלט זיך אָב קעגנען דער טהיר רעכטס, פון וואַנען ער הערט טריט).

האַ? —
און ס'איז נאָך פאַר הבדלה —

ישיש 2.

(אַריינקומענדיג).

וועט עס זיין אַוואָך....

ישיש 3.

(נאָכקומענדיג).

אַוואָך!

(צוגעהען זיך איבער דער שטוב, מרה-שחורה'דיג פער'חוש'ט).

ישיש 2.

(פערשטעלענדיג ישיש 1 דעם וועג, האַסטיג).

אָבער, וואָס איז דאָ געשעהען אַזוינס?

ישיש 3.

(צוקומענדיג).

וואָס איז דאָ געשעהען?

ישיש 1.

(שאָקעלט טיעף־בעדוירענד מיט׳ן קאָפּ).

ישיש 2.

(ביטער).

פאַלט פּונקט מײַן אֵיידעֶם אַײן:
זיך גטו׳ן...

ישיש 3.

שטעלט זיך פּונקט דאָס וואַסעֶר ניִשט...
קרִיעֶ געֶהט און קריִעֶ!

ישיש 1.

(וואָס איז צוגעקומען צום טיש, שפּאַרט זיך אָן איהם אָן).

זעֶנט איִהר, הײַסט עֶס, מיִך מקנא?
וואָס?

ישישים 1 (און) 2.

(צונעהען זיך איבער דער שטוב).

ישיש 2.

(זיך אָבשטעלענדיג פאַר ישיש 1).

אָבעֶר רעֶד אַ וואָרט!

ישיש 3.

(שטעלט זיך אָב ביי דער צווייטער זייט).

ציִהסט דאָך דיִ נשמה אַרויס!

ישיש 1.

וואָס? — זעֶהעֶניִשעֶן...
סאַמעֶ זעֶהעֶניִשעֶן!

(פויזע).

ישיש 2.

און פערשטאנען?

ישיש 1.

מרימ'ל...

ישיש 2.

זי!

ישיש 3.

אזוי!

זקן 1.

(אריינקומענדיג; באלד נאך דער טהיר, ראפארטירענד).

סוחרים ווילען אהיים
און פארכ'טען זיך;
איין אשה אין עזרת־נשים —
הלש'ט!
מען קען זי נישט דערמינטערן...

זקן 2.

(וואס איז נעקומען הינטער זקן 1).

דאס בית־המדרש...
אינ'ם חשך מורמעלט;
גלייך א וואסער רוישט,
גלייך א וואלד!

(פויזע).

פאר וואס מאכט מען קיין הבדלה נישט?

זקנים.

(נישט בעקומענדיג קיין ענטפער, רוקען זיך אב צו'ן א ווינקעל; לאזען, איבער דער גאנצער צייט, פון די ישישים קיין אויג נישט אראב).

ישיש 1.

(פון מחשבות אַרויס).

דרעמעלט אַמאָל פאַר הולשות — אַיין,
ציטערט אויף...
עפענט די אויגען אויף,
קוקט זיך שרעקיג אום און רופט:
אַ רויטע וועלט...
שטעהט זי, מרימ'ל, דערביי —

(מאַכט, פערביטערט, אַוועק מיט דער האַנד —).

זקן 1.

מרימ'לס נאָמען דערמאַנט!

זקן 2.

מרימ'לס נאָמען...

ישיש 1.

(אויספיהרענדיג).

זאָגט זי:
ווי אַ וואַסער וועט זיך גיעסען
יודיש בלוט....

חסיד 1.

(אַריינקומענדיג).

רעדליך שטעהען זיי אין מאַרק,
שרעקען זיך און סוד'ען זיך.
מען עפענט נישט קיין קלייט,
צינדט נישט אָן קיין ליכט!

ישיש 1.

דרימעלט אַיין...
ציטערט ווייטער אויף...

(פחד).

„פלעמלין — זאָגט ער — פלעמלין פלי'הען"...

(כיטער).

„מיט'ן רויך
וועלען שטעט און שטעטלין געהן" —
זאָגט מרימ'ל....

חסיד 2.

(אריינקומענדיג).

עס שלאָגט זיך אַ געוויין אין מאַרק....
אַ יולדת...
וועהען שוין דעם דריטען טאָג....
אַוועקפאַלען אויף אַסכּרה
אַ ילד...

(קנאַקט אין די פינגער).

וואָס וועט זיין ?
וואָס וועט זיין ?

ישיש 1.

און אַ וואַלד געזעהען....
איין אין־סוף אַ וואַלד....
בוים ביי בוים שטעהען זיי,
מיט די קרוינען פערפלאָנטעט ;
צוזאַמענגעפלאָכטענע צווייגען ....
און שטעקען די נאַקעטע וואָרצעל קאַפּויר ; —
ענג איז זיי...
קומט אַמאָל אויף אַ בוים די צייט,
הייב מיתה ווערט אַ בוים,
פון דער ערד אַרויסגעריסען ווערט ער,
אָבער פאַלען קען ער ניט,
ר'האָט נישט וואו, דער בוים ;
הענגען בלייבט דער בר־מנן !

ישיש 2.

מויל און אויערן....

ישיש 3.

האָהר און נעגעל...

היימישער חסיד.

(אריינקומענדיג).

אַ פולער הויף....
אַ געמורמעל, אַ געווימעל — —

ישיש 1.

און אונטען צווישען די שטאַמען,
לויפען שרעקליכע סורות אַרום
ווי די הוות־רעות...
ברענענדיגע הונגער־אויגען,
רייסען זיך פון וואַלד אַרויס; —
זאָגט מרימ'ל דערויף:
גזרות....
קרענק און אונטערגענג....

אַ אָרימער חסיד.

(אריינקומענדיג).

נישט גוט....

(האָקט אָב).

ישיש 1.

און אין די אויסגעמישטע
צווייגען פון לעבען און טויט
נעסטען פייגעל שווערע,
שווערע, גרויסע פייגעל...
היפען זיי,

פון צווייג צו צווייג,
פון בוים צו בוים
און לאַכען,
דאָס איז זייער טהון — לאַכען!

חסיד 2.

(קומט פון רעכטס).

ביים אָרון הקודש,
אין פרוכת מיט'ן קאָפּ אַריינגערוקט,
מיט'ן שוואַרצען,
שטעהט „פנחס'ל....
און ישראל צווישען עולם
לויפט אַרום, האַפּט, שנאַפּט
דאָ אַ וואָרט, דאָרט אַ וואָרט
לויפט צו פנחס'לען, פערצעהלט...

(האַקט אָב דערזעהענדיג משה'ן).

משה.

(איז אַריינגעקומען פון לינקס, אַ געל פנים, שרעקיגע אוי-
גען, אונרוהיג-בעטענדיג, זיך אומקוקענדיג, מיט אַ ספר'ל
אין דער האַנד).

זקן 1.

(צו משה'ן מיט רוגזה).

וואָס טהוט זיך עס?
וואָס האָט דיין טאַטע, פּנחס'ל
מיט ישראל'ן פאַר אַ סודות?
וואָס?

משה.

(ווייגערליך).

ד'ווייס נישט, בנאמנות, ד'ווייס נישט!....

יִשִׁישׁ 1.

זאָגט זיִ, מרימ׳ל, לְלַעג
וּלְקלס וועט מען זיין...

משה.

(וואָס האָט אַריינגעקוקט אין ספרי׳ל ביים שיין פון פענסטער;
זיך בעטענדיג).

לאָזט געמאַך...
— אַלטע יודען, לאָזט געמאַך.
ווייניג עצבות,
מרה־שחורה ווייניג?

(פון ווייטערע שטובען הערט מען אַ מענליך געוויין).

זקן 1.

— דער ישובניק וויינט.

זקן 2.

— וואַלגערט זיך אַרום, שוין וואָכענלאַנג
קען זיך נישט דערשלאָגען...

היימישער חסיד.

אויסגעדונגען האָט מען איהם די מיהל,
וואַלגערט זיך
מיט וויב און קינד אַרום אין שניי...
אין מיטן פעלד....

חסיד 1.

אַז מען געהט, ווי בלינדע שאָף אַרום,
אַז מען זעהט דעם פאַסטוך נישט....

חסיד 2.

אַז מען געהט אַרום אין חושך...

חסיד 3.

פּיצטערט די הויט אויפ'ן לייב....

(עס הערט זיך אַ ווייבער-געוויין).

זקן 1.

נשים רייסען איין די שוהל!

זקן 2.

פאר'ן ילד?

זקן 3.

פאר דער יולדת?

היימישער חסיד.

נישט געקענט דערוואַרטען זיך!

ישיש 1.

וואס האט ערשט צונד דערהערט דאָס געוויין; זיך אויפשטעלענדיג.

פאר הבדלה רייסט מען איין אַ שוהל?

(בלייבט שוין אַזוי שטעהן).

(ערניין מאַכען זיך טהירען צו, דאָס געוויין האַקט זיך אָב. פויזע).

מרימ'ל.

(העל-בלאָה געקליידעט, פער'חלומ'ט, נאַכט-וואַנדלערישע טריט, קומט אריין, גיקט טרויעריג-פריינדליך ארום, געהענדיג צום פענסטער).

ישיש 1.

מרימ'ל...

ישישים 2 (און) 3.

(וואָס האָבען זיך ביי איהר אַריינקומען, אויפגעשטעלט, לאָזען די אויגען אַראָב).

זקנים.

(רוקען זיך זעהר אונרוהיג טיעפער אין ווינקעל אַריין).

חסידים.

(האָבען געוואלט אַרוים פון שטוב. איינער האָט שוין געלעגט די האַנד אויף דער קליאַמקע. בלייבען שטעהען, אויסטערליש פערוואונדערט, מאַנכע דערשראָקען, טהייל מורמלען עפּיס).

משה.

(ווילענדיג איבעררייסען די שטימונג).

וואָס מאַכען, מרים'ל,
די קינדערליך?

מרים.

(שטעלט זיך אָב, שאָקעלט מיטליידיג מיט'ן קאָפּ, נאָך פויזע).

איינגעשלאָפען...

(פערקוקט אין פענסטער אַריין).

קינדער ווייסען נישט,
קינדער פיהלען נישט,
ד'האָב זיי אונטער די קעפּלעך
קישעלעך געלעגט,
שמייכלען זיי....
שרעקליך שמייכלען קינדער....

משה.

(מיט אַ שטילען פּאָרוואורף).

מרים'ל!

מרים.

(ארויסקוקענדיג פון פענסטער).

א חאַלקען ציהט
פון מערב זייט אויף אונזער הויז,
לאָזט זיך איבערן הויז אראָב,
קינדער ווייסען נישט,
קינדער זעהען נישט...

(פויזע. אין צימער אריין מיט נאָגענדיגער שטימע).

פאַר וואָס מאַכט מען קיין הבדלה נישט?

(לינקס הערט זיך א געמורמעל פון איין עולם).

אַרומיגע.

(הערען זיך איין מיט שרעק).

מרים.

(מיט שרעק און פעראַכטונג).

דער עולם,
דער שוואַרצער עולם —
ברענענדיגע הונגער־אויגען....

אַרומיגע.

(שטימען).

— דער רבי...
— דער רבי —
— דער רבי געהט....

שלמה.

(א זעהר הויכער, גראָהער, בלאַסער יוד; אויסער דער שוואַרצער, שפיצינער יאַרמולקע אויפ'ן קאָפּ, פרעס-ווייס געקליידט; איין אונגעווהנליך הויכער שטערן, אונגעוועהנליך גרויס געעפענטע אויגען; מיט א קינדיש-נאַיווען שמייכעל איבער'ן איינגעשרומפענעם פון צער פערגליווערטען פנים קומט אריין).

עוֹלָם.

(בעווייזט זיך אונטער איהם אין טהיר).

פנחס (און) ישראל.

(פאַר'ן עולם).

שלמה.

(זיך אומקעהרענדיג).

גיין....
שלמה מאַכט —
קיין הבדלה ניש'....

עוֹלָם.

(ציהט זיך וועהרענד פאָלגענדען אַלמעליג צוריק, צולעצט פער-
מאַכט ישראל אונטער זיך די טהיר).

מרים.

(רוקט צו שלמה'ן אַ פאטער-שטוהל).

היימישער חָסִיד.

— רבי!
עָס פאַלט דעָר עולם פאַר שרעָק
אויפ'ן פנים....

שלמה.

(אָנשפאַרענדיג די האַנד אויף דעם פאטער-שטוהל).

אַיין עולם...
דעָר עולם....
צוויי, דריי, פיער....
פינף מנינים קליינעָ, קליינעָ יודעָלעָך....
איינגעָשרומפּעָנעָ,
קליינינקעָ
יודעָלעָך....

קומען,
קלאַפּען אָן בײַם צדיק....

(טאָן-ענדערונג: צער).

געפרוירענע נשמה'לעך....
הערצעלעך....
צום נר תמיד קומען זײ,
שטעלען אויס די הענדטעלעך:
אַ פּונק! אַ פּונק!
אַ נדבה'לע,
אַ מופת'ל....
אַ נס, אַ וואונק פון יענער זײט!
און יעדעס וויל פאַר זיך,
פאַר זיך,
פאַר אייגען ווײַב און קינד,
פאַר אייגען הויז-געזינד....

(פּויזע).

און דאָ — צווישען טויט און לעבען
וואַקעלט זיך אַ װעלט!
אַ װעלט זינקט אין מרה-שחורה אײַן,
אַ װעלט!

(פּויזע).

מרים.

(אין דער שטילקײַט, צום פענסטער פערקוקט).

עס ציהט זיך, ציהט דער װאָלקען שוואַרץ....
אַ שוואַרצער פויגעל שפּרײט
שוואַרצע פליגעל אויס....

שלמה.

אין שוואַרצען אָנגעטהאָן,
אין שוואַרצען אײַנגעהילט,

די נשמה פון דער וועלט,
די שכינה ברומט,
און וויינט, טרויערט...
און ס'צאפּעלט,
אין אייגענעם בלוט פערטרונקען,
ס'הארץ פון דער וועלט!

(אויסגלייכענדיג מיט אויסגעשטרעקטער האנד).

אויסגעלעזט פון פיין און שרעק
מוז ווערען ——
די וועלט!

(טאָן-ענדערונג).

איך מאַך קיין הבדלה נישט!

מרים.

צאָרניג ברוינט דער וואָלקען זיך....
אַ צאָרניג ברוינער הימעל קוקט אַראָב....
און זיי שמייכלען דאָרט,
קינדער זעהען נישט!

שלמה.

(ביטערער).

ברוגז זיך דער הימעל!
פאַר וואָס מאַכט ער, שלמה'לע,
קיין הבדלה נישט!
אָנגעפלויגען זענען דאָך
נשמה'לעך,
צוריקגערופענע פקדונות'לעך....
צי האָבען זיך די טייבעלעך
אין דער ניעדער נישט בעפלעקט?
צי פעהלט נישט ווע'ם א פליגעלע?
נישט אויסגעצופט אַ פעדערעל?
בעקוקען מוז מען זיי!

און צו משפט'ן גרייט
שטעהט דאָס בית־דין של מעלה...
אין עטרות גאָלדענע,
קרוינען ריין־בריליאַנטענע,
און זיי ווילען זעצען זיך
משפט'ן און פסק'נען...

(באַרמהערציג).

און די נשמה'לעך — —
פלאַטערן...
ס'ציטערן די פקדונות'לעך...
מאימת יום הדין!
מאימת יום הדין!

(טאָן־ענדערונג).

ציטערט נישט,
פלאַטערט נישט!
שלמה'לע מאַכט קיין הבדלה נישט...
מען וועט נישט — משפט'ן!

(דערשראָקענע פויזע).

מרים.

ווינטען בלאָזען,
יאָגען זיך, טרייבען...
אַרום הויז טרייבען זיי...
אַרום הויז...

שלמה.

כעס'ט זיך, הייסט עס ס'גיהינם,
שיקט זיינע שליחים אַרוים!
שוואַרצע פייגעל פלאַטערן אַרום אין ווינד,
דער שוואַרצער הונד אויף דער קייט דאָרט
וואַרפט זיך!

שבת קודש איז אַריבער,
דער סמבטיון שלאָגט
און שלמה האָט זיך אײַנגעשפּאַרט,
הבדלה מאַכען, — ווײַל ער נישט!
קעסלען — אונטערגעהייצט;
קאָכען זיי,
זידען זיי...
רויכיגע פלאַמען הייבען זיך, וויקלען זיך,
פּעטע, ברענענדיגע כמאַרעס...
„קומט צוריק, רשעים,
„אויף שרעק און פּײַן,
„אויף יסורים רעים,
אויף ענוים קשים...
„פאַר וואָס קומט איהר נישט צוריק?"
און די אָרימע נשמה'לעך,
די פערפלעקטע, די פערזינדיגטע, —
אַז שבת קודש לעשט זיך אויס,
ווייסען זיי
און ציטערן...
און ציעפּען זיך
און כאַפּען זיך...
מיט די שוואַרצע פליגעלעך,
מיט אויסגעצופּטע פעדערלעך
צו די נעפּאַליך
און קלאַמערן, קלאַמערן זיך
מיט די צאַפּעלדיגע הערצעלעך
צו די וואָלקענדלעך,
און ציטערן...
ציטערן!

(טאָן-ענדערונג).

ציטערט נישט!
צאַפּעלט נישט...
פליהט אײַך, פראַנק און פרײַ אַרום —

וואו איהר ווילט,
וואו אַ ווינטעל טראָגט — —
איך מאַך קיין הבדלה נישט!

אַרומיגע.

(אין שרעק).

— און וואָס וועט זיין?
— רבי, וואָס וועט זיין?

שלמה.

שבת זאָל זיין, — שבת!
מיט צוואַנגען האַלט איך שבת איין!
נישט געפּסק'נט, נישט געשטראָפט!

(פּויזע).

עס הענגט אין דער הייך דאָרט אַ וואָג,
פאַר'ן כסא הכבוד...
וויעגט זיך, וויעגט זי זיך די וואָג...
ס'ציטערט צינגעלע צאַפּעלט, צאַפּעלט...
אַ מצוה'לע טהוט אַ יוד
און — איין עבירה'לע...
שטעלען קען זי זיך נישט...
נישט כולו חייב,
נישט כולו זכאי —
צאַפּעלט זי...
און אל רחום וחנון קוקט...
העלפען קען ער נישט...

(פּויזע).

און זיצט ער משיח,
אין די טויערן פון רוים
און וואַרט!
גייען קען ער נישט...

די וואונדען היילען זיך ניט...
ער בינדט זיי אויף,
ער בינדט זיי צו —
און געהן, לעזען אוים די וועלט
קען ער ניט!
און קיין כח צו ווארטען, איז נישטא...
אין מרה־שחורה זינקט אריין די וועלט!

(אויפשטעהענדיג).

אויסגעלעזט מוז ווערען די וועלט!

ארומיגע.

(אין שרעק).

— ווי אזוי, רבי, ווי אזוי?

שלמה.

שבת זאל זיין!
שבת!
ניט געאַקערט,
ניט געזייהט,
ניט געבויט און ניט פערדיכט...
ניט געהאַנדעלט, ניט געוואנדעלט...

היימישער חסיד.

חרוב זאל ווערען די וועלט?

שלמה.

חרוב זאל ווערען די וועלט!
און מיר —
מיר שבת'דיגע,
מיר יום־טוב'דיגע,
מיר נשמה־יתרה'דיגע יודען,
וועלען איבער איהרע חורבות געהן...

מרים.

וואו אַהין?
רבי, וואו אַהין...

שלמה.

צו איהם, צו איהם!
זינגענדיג און טאַנצענדיג וועלען מיר געהן
צו איהם!

(פויזע. עקסטאַז).

זינגט מיט מיר!
טאַנצט מיט מיר!

(זינגט, טאַנצט אַרום זיך, דער הענגעל-לייכטער הויבט אָן קלינגען).

ישישים.

(נעהמען זיך אָן ביי די הענד, שטעקען אוים די פרייע הענד צו די זקנים, און טאַנצען, אַז זיי קומען נישט צו, אַ נישט פערשלאָסען רעדיל).

חסידים.

(רוקען זיך שטיל אַרוים).

משה.

(קוקט אויף אַלעם אַבוועזענד).

מרים.

(כאַפט ביי שלמה'ן איין אָראַנגעלאָזטען עק פון גאַרטעל, טאַנצט אַרום איהם פער'חלומ'ט, עטוואָס גליקליך-פערשעמט, ווי כלה-טאַנץ).

(דער הענגעל-לייכטער קלינגט אַלץ שטאַרקער).

שלמה.

(מערקט עס נישט, שטעלט זיך זעלבסטשטענדיג אָב).

און אַזוי!
אַזוי גערען מיר,
זינגענדיג און טאַנצענדיג...
מיר גרויסע, גרויסע יודען,
שבת־יום־טוב׳דיגע יודען,
די נשמות פלאַקערן!
פאַר אונז, וואָלקען — שפּאַלטען זיך!
הימלען — פראַלען ד׳טויערן אויף!
אין ענן הכבוד שווימען מיר אריין!
צום כסא הכבוד צו,
צום כסא הכבוד צו!
אויפ׳ן אבן שיש טהור
שטעהען מיר!
און מיר בעטען נישט,
און מיר בעטלען נישט,
גרויסע, שטאָלצע יודען זענען מיר!
מיר זאָגען איהם:
לענגער ווארטען נישט געקאָנט!
שיר השירים זינגען מיר,
זינגענדיג, טאַנצענדיג געהען מיר!

מרים.

(לאָזט אָב דעם נאַרטעל, לענט זיך די הענד אונטער׳ן קאָפּ, בויגט איהם עטוואָס אַרונטער, מיט שטראַהלענדיגע אויגען, קלאָר־נעם־קלאָר, מיט׳ן טראָם).

ישקני מנשיקות פיהו
כי טובים — — דודיך — — מיין!

(פויזע. שטילער אונבעוועגליכער עקסטאַז).

ישראל.

(אַריינקומענדיג פון אַ ליכטיג צימער).

גוט וואָך, יודען!

שלמה.

(פאַלט אויף דער שטוהל).

גישט דערלאָזט!

(שטעהט אויף).

(מיט פלוצלינגער מאַכט).

ווער האָט מורד במלכות געווען?

ישראל.

(קאַלט שניידענדיג).

רבּ פּנחס׳ל....

שלמה.

(מיט שטייגענדער שרעק).

מײַן זוהן,
מײַן שוואַרצער זוהן ...

(ציהט זיך אונטערוויליכטס צוריק צום פינסטערן צימער. וואַ-
קעלט זיך).

מרים און ישישים.

(לויפען צו, שטיצען און פיהרען איהם אַרויס, בשעת ווען
אויף דער שוועל פון ליכטיגען צימער בּעווייזט זיך פּנחס
שוואַרץ געקליידט, אָנגערוקט און געהט פאַמעליך נור פעסט
און מיט אַ שטאָהלערנעם בליק צום רבּינ׳ס שטוהל צו).

משה.

(פאַלט דערשראָקען אויף אַ שטוהל).

שלמה. מרים. ישישים.

(אָב).

זקנים.

(וואס זענען נאָכגעגאנגען, שטעלען זיך אָב אויף דער שוועל, און קעהרען זיך אונרוהיג אום צו פנחס׳ן. פון נערידער גע־וועקט, בעווייזען זיך).

לאה און יונתן.

(און בלייבען טערציטערט ביי דער טהיר).

מרים.

(געשריי פון פינסטערן צימער).

אַ דאָקטאָר! אַ דאָקטאָר!

(בעוועגונג).

משה.

(פאלט צו זאמען).

לאה.

(האַפט אָן יונתן ביי דער האַנד).

חסידים.

(וואָס זענען געבליבען צושראָקען אין ווינקעל, ריהרען זיך, ווילען לויפען נאָך אַ דאָקטאָר).

פנחס.

(פאַר דער שטוהל שוין).

קיין דאָקטאָר!

(דערשראָקענע פויזע).

יונתן.

(רייסט אויס זיין האַנד פון לאה׳ס; רוקט זיך פון איהר אָב).

י ש ר א ל.

זעצט אַייך, רבּי!

ז ק נ י ם (שוואַך און) ח ס י ד י ם (שטאַרקער).

זעצט אַייך, רבּי!

פאָרהאַנג.

צווייטער אקט.

דאָס זעלבע צימער, נאָר אָבגעלאָזט;

עס איז צוגעקומען אַ שוואַרצע סאָפע בייַ'ן אַ וואַנד. דער הענג-לייכטער פעהלט. אין מיטען שטוב שטעהט אַ קיך-טישעל, אויף וועלכען מען האָט נאָר וואָס אַראָבגענומען דעם הענג-לייכטער.
צעוואָרפענע אַראָבגעפאַלענע קריסטאָל-פריזמען.—

חסידים.

(טראָגען אַרויס און פון ווערענדע אַראָב דעם הענג-לייכטער).

מרים.

(געעלטערט, קרענקליך, קוקט, האַלב ליגענדיג אויף דער שוואַרצער סאָפע דעם הענג-לייכטער נאָך. הערט זיך שמערצליך צו צו זיינע לעצטע קלאַנגען).

משה.

(קוקט אויף מרים'ן אונבעהאָלפען).

וואו איז לאה, וואו איז לאה?

יונתן.

(לאָזט אַראָב דעם קאָפּ איבער'ן ספר).

היימישער און אָרימער חסיד.

(אַרויסגעהענדיג מיט די צונויפגעקליבענע פריזמען, פאַרביינגע-הענדיג פאַר מרים'ן).

— ער זאָל לעבען האָט געהייסען —
— מען מוז פאָלגען...

(אָב).

מרים.

אַלץ, וואָס האָט פאַרב און קלאַנג,
אַלץ וואָס דערמאַנט אָן יענעם...

משה.

אַלץ... אַלץ...
און נאָר געשטראָפט....

יונתן.

(אויפשפּרינגענדיג).

כולו! זכאי וויל ער!

מ ר י ם.

(מיטליידיג אויף יונתן).

אָרימער אומריה,
צווישען ליכט און שאָטען,
ווידען און עלטער־ווידען...

י ש י ש 2 און 3.

(בעווייזען זיך אויף די ווערענדע־טרעפ. נעהען זעהר לאַנגזאַם, מיט אַראָבגעלאָזטע ברעמען, ווי בלינדע אויף איין אויסגעטרע־טענעם וועג. קומען אריין).

מ ש ה.

(געהט זיי עטליכע טריט אַקעגען).

שלום עליכם....

(בלייבט שטעהען מיט דער אויסגעשטרעקטער האנד).

ד י י ש י ש י ם.

(מערקען עס נישט. שטעלען זיך אָב פאר מרים׳ן, זיך פער־ענפערענדיג).

צ ו ו י י ט ע ר י ש י ש.

— נו, וואָס....

ד ר י ט ע ר י ש י ש.

(ענדיגט).

— כצאן בלי רועה?

מ ר י ם.

(אונרוהיג).

וואו איז...

ישיש 2.

ר'אט'ן געשטראָפט...

ישיש 3.

(גלייכצייטיג, אראָבלאָזענדיג דעם קאָפּ).

ג'שטאָ....

(פּויזע).

וואָס הערט זיך דאָ?

משה.

שליידערט רבנים פון די שטיהלען אַראָב.
צוזאָגט רבנים און שוחטים,
ווי פלעווים דער ווינד.
ברענגט צו בעטעל־ברויט עשירים,
בעלי־בתים — צו נע ונד!
פאָכט אַ פייער פון מחלוקת,
פערברענט קהלות און שטעט....

ישיש 3.

(אנהאָפּענדיג ישיש 2 ביים גארטעל; זעהר אונרוהיג).

קום שלום נעמען, קום...

(אָב).

לאה.

(קומט אריין פון דרויסען, וויל צולויפען צו דער מוטער; בע־מערקט דעם קוך־טיש, דערנאָך — אַז דער הענג־לייכטער פעהלט. אויסגעשריי).

מאַמע!

משה.

(ביטער).

ער האט געהייסען!

(פויזע).

מרים.

(פערענפערט זיך).

אלע גיבען זיך אונטער, אלע!

לאה.

(טראָצינ).

נישט אלע!

(פויזע. בעדויערענד).

מענשען אָהן ווילען...
אין שאָטען איינגעהילטע,
אין געפיל פערוויקעלטע,
פערגליווערטע אין שרעק און פיין...

(נאָך א בליק דורכ'ן פענסטער).

און דאָרט...
א הימעל — פריי,
לייטזעליג אויסגעשמייכעלט...
די ערד — יונג, צושטראַהלט....
אָפען...

יונתן.

(גיפטיג).

די נאַטור!
אַזוי זאָגט ער דאָך: די „נאַטור"...
און געזעץ...

מ ש ה.

(דערשראָקען).

ווער? וואָס?

מ ר י ם.

שלעכטע נביאות זאָגט מיר דאָס האַרץ...

לאה.

(האַלב אַרויסקוקענדיג פון פענסטער).

נביאות... חלומות...

מ ש ה.

אָבער וואָס בעטײַט עס, מרים?
בין איך קיין טאַטע נישט?
ביסט דו קיין מאַמע נישט?
פאַר וואָס ווײַס׳מיר נישט....

מ ר י ם.

איך בין צו אַלט...

(מיט אַ וועהמיטיגען בליק צו מרים׳ן).

און דאָס איז צו יונג...

י ש ר א ל.

(אַריינקומענדיג פון רבינ׳ס שטוב. דראָהענדיג).

וואו ביסט׳ו געוועזען, לאה?

(אונרוהיגע פויזע).

לאה.

(מיט פלוצלונג-פעסטען בעשלוס).

מאַמע,

דו װעסט קײן קרבן אויף זײער מזבח נישט זײן!
נישט אויסגעה׳ן אָהן הילף, װי יענער...

(פערמער).

ד׳האָב דיר דעם דאָקטאָר בעשטעלט!

מ ש ה — מ ר י ם

(גלײכצײטיג מיט שרעק).

טאָכטער!

מ ר י ם.

קעגען װעמען שטעלסט דו דיך, טאָכטער...

מ ש ה.

אַ שעסאַלע קעגען אַ לײב!

יונתן.

(אין האסטיגער פערצװײפלונג).

לאָז׳ם נישט אויף די אויגען, מאַמע,
טאַטע, לאָז׳ם נישט איבער דער שװעל!
ישראל!
מהיר און טויער פערמאַך,
פערריגעל...

(צו אלע ארום).

אַ כשוף־מאַכער איז ער!
לעגט קוילען האַלבע צוזאַמען,
נישט איבער־צו־רײַסען!
זומער, אין שטוב מאַכט ער שנײ!
און אַ סיני װיל ער מאַכען,
מיט דונערן און בליצען...

(ישראל ראש אָב).

און לײקענט אין הימעל —
נאָר שטערן פערדהאַן,

*

אַזוינע ערדען ...
און קיין נסים ...
און קיין תפלה העלפט ...
נאָר געזעץ ...

(פאלט אויף א שטוהל, פערשטעלט זיך דאָס פנים, שלאָכצט).

מ ש ה.

(ציטערט).

מרים, מרים,
עס זענען דאָך אונזערע קינדער ...

(פויזע).

י ו נ ת ן.

נעמט אַוועק די הענד פון פנים. פול חרטה).

לאה ...

(נישט בעקומענדיג קיין ענטפער, מיט אונטערטעניג געבעט).

לאה ...

ל א ה.

(קעהרט זיך צו איהם האַלב אָב פון פענסטער).

וואָס, אָרימע ברידער ...

י ו נ ת ן.

מען האָט מיר אַ חלום געוויזען ...
דעם בעל שם׳ס איינִיקל
האָט מען אַ חלום געוויזען,
געוואָרענט! —

(איבערטרייבען פעסט).

איך בין אין הימעל געווען!

(טראַצִיג).

לאַכסט נאָך נישט, לאה?

לאה.

(קעהרט זיך אין גאנצען אום צו. יונתן).

ניין ...
פערציייל דיינע חלומות, אָרימער ברודער ...
אַז דו פערצייהלסט,
טהוט זיך פון דיר
דעם זיידענס שווערער וואָלקען אָב ...
דו פערצייהלסט אַזוי שען ...

יונתן.

(וויזיאָנער).

אין הימעל בין איך געווען ...
אַלץ אַרום איז מערמיל-שטיין —
פריש געפּאַלענער שניי — —
אַזוי העל, אַזוי קלאָר, וויים אַרום!
און שטילע, ווייסע, זילבערנע געפּעלעך,
פורפור און גאָלדען געזוימטע,
ציהען זיך, שווימען; וויקלען זיך און שוועבען,
מיר איבער'ן קאָפּ...
הויך, הויך איבער'ן קאָפּ...
און אינערווייניג, אין די געפּאַליך
ציטערן, שימערן, בליצען אויף און אָב,
פליהענדיג אַרום, אַרום
שטערנדליך — —

(סאָן-ענדערונג).

אויף אַ בעלעמער בין איך געשטאַנען.
אויף לבנת הספיר —
קלאָר, וויים-שטראַלענדיג —

משה.

דאָס דערלעבט אַ קינד!

לאה.

צוריק עלטער־ווייַדע!

מרים.

זייַנע אויגען...
שטילע, פערחלומ'טע טויבען...

יונתן.

טויבען?... טויבען...
פליהען אַרויס פון מערמעלשטיין...
זילבערווייַסע טויבען,
פריש געפאַלענער שניי...
און ווי שטערן די אייגעליך....

משה.

דאָס בעטייַט?....

מרים.

(צונעצויגען).

דער וואָלקען האט זיך אָבגעטהון,
דער שטערען בלאַס,
הימעל־בלאָהע, טיעפע אויגען
מייַן נשמה באָד זיך אין זיי....
פערצייַהל, קינד, פערצייַהל...

יונתן.

לייַטזעליג זיסע טויבען!
אַרום, אַרום מיר פליהען זיי,
און ריהרען זיך אָן אָן מיר,
פליהענדיג,
אָן די קליידער,
אָן די באַקען

און גלעטען מיך....
אַרום בלויזען האַלז און קושען מיך....
און פליהען אַפער,
און קוקען מיר אין ד'אויגען אַריין,
און ברומען,
און רוימען מיר אין ד'אויערען איין —

מרים — לאה.

וואָס? וואָס?

יונתן.

„גלייב... גלייב... גלייב...."

לאה.

(ווענדט זיך אָב).

משה.

אמונה מוז האָבען אַ יוד....
וואס ווייסען מיר?
מיט אַ גראָשענדיג ליכטעל געהט מען אַרום
אין אַזא חשך....

יונתן.

(מיט פלוצלינגער שרעק).

ד'הער טריט,
צווייַ קומען אָן...
ד'וויל נישט זאָגען, ווער!

לאה.

(געביעטענד).

זאָג!

יונתן.

זי און ער...

משה.

ווער? ווער?

יונתן.

ער—
א מענש א קיזעלשטיין,
בלייך פון הלפים אין אויג;
זי — א מעסער אין האנד...

(צו לאה׳ן, אויסער זיך).

חי׳ קומט צו דיר א מעסער?

מרים.

פון וינען אראב?

יונתן.

(ציטערט).

שנייד, זאגט ער דיר,
די פאלגסט!
מאכסט מיט׳ן מעסער ארום,
ס׳בליצט — א פייערדיג ראד...

(סאן-ענדערונג).

און די טויבען,
די, וואס פליהען אויפ׳ן מעסער אן,
פאלען.....
געשאכטען פאלען זיי...
בלוט אויפ׳ן מערמעלשטיין,
הייס בלוט,
און אין בלוט פערגעהען זיי,

און פערגעהענדיג, ברומען זיי:
„גלייב... גלייב... גלייב...

דאָקטאָר בערגמאַן.

(וואָס איז פאַר אַ ווילדע אַריינגעקומען).

דעקלאַמירסט?

יונתן.

(אויסער זיך פאַר צאָרן און שרעק).

זיידע!

(פויזע. משה ציטערט, מרים — פערגליווערט אין שרעק. לאה ציהט זיך צו בערגמאַנען, אונבעוואוסט זוכענדיג הילף. יונתן— אָבוועזענד).

(עס דערהערען זיך טריט: עס בעווייזען זיך: פנחס, פון ישראל'ן בעגלייט. אונטער זיי — חסידים, צום וועג בעקליידט).

פנחס.

(צו די לעצטע זיך אומדרעהענדיג).

שוין געזעגענט,
אומזיסטע רעד.
מיט שרעק זייט איהר געקומען,
אין שרעק געהט אייער וועג....
כלו זכאי מוז זיין!
איך לייטער די וועלט, ווי זילבער,
מיט פייער — זאָגט גאָט.
ווינטען האָב איך אויף איהר געשיקט,
אַלע עקען אָנצוהאַפען,
אויסשאָקלען די זינד....
און זינדיגע, — ווי דערנער
מוזען אויסגעריסען ווערען, —
געהט!

(חסידים אָב אין שרעק).

װער האָט גערופֿען?

(קוקט זיך, נישט בעקומענדיג קיין ענטפער, אום; בעמערקט דאָקטאָר בערגמאַן, צו משה'ן, אונרוהיג, פערוואונדערט).

װער איז דער?

משה.

ד'וויים נישט... טאַטישי, ד'וויים נישט...

בערגמאַן.

דאָקטאָר בערגמאַן, צו דיענסטען....

לאה.

מיין חתן, זיידע,

יונתן.

(צום זיידען צופאַלענדיג).

שטראָף זי נישט, זיידע,
מיט'ן בליק נישט פערברען!
פער'כשופ'ט האָט ער זי,
אין נעץ אריינגעצויגען....
אויף איהם גיעס אוים דיין צאָרן,
אויפ'ן מסית ומדיח...

פנחס.

(מיט שטוינענדער שרעק).

װער ביסט דו, װער?
װער האָט זיך אין דיר פערשטעלט?
דער שטן ביסט'ו,
סם אַליין?
ווילסט דיך נוקם זיין?

(מאַן-ענדערונג).

גאָט,
איך האָב דײַנע מלחמות געפֿירט,
דײַן גאָרטען פֿון דערנער גערײניגט,
געהײליגט דײַן נאָמען;
און דאָ
האָט זיך אַרײַנגענאַרט
דער הונגעריגער וואָלף,
און דאָס שעפּעלע,
דאָס ווײַססטע,
דאָס קלאָרסטע, דאָס רײנסטע
פֿערצוקט...
און דו האָסט דערלאָזט,
און דו שווײַגסט...

(פּויזע).

(עס נעגעהנט זיך א געװודער).

עולם.

(בעוויזט זיך אונטער די פענסטער).

ישיש 2 און 3.

(קומען ראַש אַריין, איינעם דעם צווייטען איבעריאָגענדיג. אויס-
האַפּענדיג פון מויל — קייכענדיג).

— רבי...

(אויפ'ן עולם).

— ווי האָבען מורא צו זאָגען...
— א שלעכטע בשורה...

עולם.

(בעוויזט אין טהיר).

— רבי, עס ברענט!
— עס געהט אַוועק די שטאָדט מיט'ן רויך!

— אויסגעטריקענטע ברונען ...
— קיין האַק, קיין אַייזען ...
— עס שלײַדערט דער ווינד
פון דאַך צו דאַך די פלאַמען ...
— פײַערדיגע שלאַנגען ...
— ראַטעוועט, רבי!

לאה.

דאָס קען ער נישט!

בערגמאַן.

ניין!

עולם.

(רייסט זיך אריין).

פון דיר, אפיקורס, קומט דאָך עס!
פון דיין הויז קומט די פלאַם,
פאַר דײַנע זינד!

משה.

(רעזיגנירט).

געשטראָפט!

מרים.

(פערבליפט).

אַ נס?!

יונתן.

הייליג איז דער זיידע!

פנחס.

(הייבט אויף די הענד צום הימעל).

ד'דאַנק דיר, גרויסער גאָט,

גֶעהֶערט מײַן געבעט,
אױסגעפֿירט מײַן קריעג!

בֶּערגמאַן.

(קאַלט).

איך בין אַסעקוריערט!

עולם.

(רײַסט זיך צו בערגמאַן מיט די פֿױסטען).

אפיקורס!

לאה.

פֿינסטערער עולם, האַלט!
אַ װאָרע מאַך!
לאָז דורך די מענשען פֿון ליכט,
װאָס געהען אין װײַטען
װעג צום ליכט!

(אָב מיט בערגמאַן געאַרמט; אין טהיר).

מאַמע, זײַ געזונד!

עולם.

(פֿערשטײנערט).

פּנחס.

(װאַקעלט זיך, צום פֿאַלען).

פֿאָרהאַנג.

דריטער אקט.

דעם רבינ'ס צימער. מעבליערט ווי אַ קליין בית-המדרש'ל. רעכטס: אַ ווערענדע אין גאָרטען אַריין. אין הינטערגרונד — פענסטער. לינקס: אַ טהיר אין בית-המדרש אַריין. דערנאָך איין אָרון־קודש איבער איין אָפען שענקעל אָנגעפּאַקט מיט טליתים, שופרות א. ד. ג. ספרים-שענק געשויבטע און אָפענע; עסען מיט געוועהנליכע נור כשר'ע ליכט אַרום די וואנד. אין מיט שטוב, אונטער אַ מעשענעם, זיעבען-רערענדיגען הענגעל־לייכטער — אַ שולחן. דאַרויף עטליכע פּאאר מעשענע לייכטער. דערביי רעכטס אַ רבי־טישל מיט אַ כלי־כתיבה, פּאַפּיער אויף קווויטלעך און דערגלייכען. אַ פּאטער־שטוהל פאַר'ן טישעל, מיט'ן אָנלעהן צו דער ווערענדע. די הויפּט־פּאַרבּ — גראָה. אַ טריעבער נאָכמיטאָג, אָפענע פענסטער.

(פון בית־המדרש הערט זיך משה׳ס קול. מרים, געעלטערט און געבויגען, זיצט ביים טיש און הערט זיך איין, נישט גלוי־בענדיג איהרע איינענע אויערן).

ישראל.

(קומט אריין, עטוואס אפענלאזענדיג די טהיר, מיט א בשורה).

רבי׳צין, א ישועה!

(טרעט אב מרים׳ן דעם וועג).

מרים.

(נעהט צו דער טהיר, קוקט אריין, קעהרט זיך צו ישראל׳ן, פערמאכענדיג אונטער זיך די טהיר, נאך נישט פעליג איבער־ציינט).

שטעהט אויפ׳ן בעלעמער—

ישראל.

(מיט נצחון).

און רעד!
און אזוי הארציג,
טויבען פליהען איהם פון מויל—

מרים.

וואס איז געשעהן?
אזוי איבער נאכט?

ישראל.

דער קבוץ!
פון אלע עקען־וועלט
יודעליך געקומען,
חסידימ׳ליך!

האָט זיך יעָדעָס הסיד׳ל
אין האַרץ אַ פינטאַלעָ, אַ פינקאַלעָ...
נעָהמעָן זיך די פונקעָן צוזאַמעָן
און גיעסעָן, שמעָלצעָן זיך צוזאַמעָן,
װערט אַ זון!
אויפ׳ן צדיק׳ס קאָפּ די קרױן...
נישט איבעָרגעָריסעָן, גײן
די גאָלדעָנעָ קײט...

מרים.

װאָס פאַר אַ קײט?

ישראל.

צנתרא דדהבא
בּיז׳ן בעל שם די קײט,
די גאָלדעָנעָ קײט!

יונתן.

(שמאַרק בעָוועָגט, פון בית־המדרש אַרויס).

מאַמעָ,
געָה אין עזרת נשים, מאַמעָ....
הער זײן קול,
זעָה, װי די שכינה בליהט
איבעָר זײן קאָפּ!

(מרים פאַלנט).

(אין דרויסען ווערט העלער).

(צו ישראל).

די זון, די גאָלדעָנעָ זון!
דורכגעָבראָכעָן דעָר װאָלקעָן;
געָפּלאַצט האָט דאָס אײז,
צוגעָגאַנגעָ איז דעָר שניי —

הערט — טײַכען ריזלען,
שטראָמען יאָגען —
פון די בערג, פון די העכסטע בערג....

(אין בית המדרש ווערט פּלוצלונג שטיל).

ישראל און יונתן.

(לויפען צו דער טהיר. פון שטילקייט ווערט אַ געמורמעל).

ישראל.

(וויל אריינגעהן אין בית־המדרש).

יונתן.

(נאָך איהם. אויף דער שוועל בעווייזט זיך)

משה.

(מיעד, בלאַס, צושראָקען — זיי לאָזען איהם דורך. פון בית־המדרש וויל אַריין אַיין עולם).

ישראל.

(שטופּט זיי צוריק. פערמאכט די טהיר; ווערענט)

יונתן

(פיהרט דעם שוואַכען פאָטער צו דער פאטער־שטוהל ביים קוויטליך־טישעל).

משה.

(צענערט).

ניין, ניין...

(פאַלט דאָך מיעד אויף דער שטוהל).

(געהמט אונווילקירליך עטליכע קוויטליך, לעזט זיי מיט שטאַרע אויגען, האַלב וויינענדיג).

בנים...
בנים זכרים....

פּרנסה...
ווײַטער פּרנסה...
רעגען.... שנײ...

(ציהט אויס די מאַגערע ציטעריגע הענד).

גענומען אַ יוד, אַ שוואַכען,
געלעגט אין האַנד אַרײַן די שליסעל,
פון שפע, פון רעגען און שנײ —
ד'קען נישט דערטראָגען...
גענומען אַ יוד אַ שוואַכען:
פיהר אַ וועלט,
רעד צו דער וועלט...

יונתן.

אין אָנהײב דאָך טאַטע...

משה.

(כּימער).

אין אָנהײב...

(פּויזע).

געמײנט, עס קומט צוריק
דאָס אַמאָליגע,
דאָס שטראַהלענדיגע זיסע...
דער עולם אַרום אין טליתים,
ווי מלאָכים ווײַסע,
אויגען — שטראַהלענדיגע,
בּינטען שטראַהלען פון אמונה,
פון בּטחון, פון גלויבּען אָן מיר,
מיט מסירת נפש צו מיר,
צו בּעל־שם'ס אײן אײניקעל....
זאַפּט דאָס האַרץ די שטראַהלען אײַן און וואַקסט,
און בּליהען הײבּט עס אָן, דאָס האַרץ,
און עס יאָכצט דאָס האַרץ: איך בּין!

אײן אָדלער בין איך,
פרײַע, װײַסע, שטאַרקע פליגעל האָב איך..
און דאָס אַרום זענען מײַנע „יונגע“.
און איך פיהר זײ אינם בלאָהעם רחבות,
אַרויף, אַרויף, אַלץ העכער און העכער!
צושפּרײט די פליגעל איבער מײַנע אָדלערליך!
און קוק מיך װאָס אַמאָל אום אויף זײ,
צו פאַלט נישט װער? זוימט נישט װער,
און שטאַרק די שוואַכסטע מיט'ן בליק,
הויב די געפאַלענע מיט'ן רוף!
און מיר פליהען... װײַט װײַט און הויך,
איבער דער ערד, איבער דער װעלט,
און איך רוף, און מײַן קול קלינגט איבער ימים!
איבער באַרג און טהאָל, פעלד און װאַלד,
דערפער און שטעט... קלינגט דאָס קול,
דאָס קול פון מנהיג הדור, פון אמת'ן גבור....

(הייבט זיך).

און שטאַרק איז דאָס קול, — װאָלקען פּלאַצען,
הימלען שפּאַלטען זיך פאַר איהם...
ס'גן־עדן עפענט טהיר און טויער!

(פאַלט צוריק מיעד, הייבט זיך נאָך אַמאָל אויף).

און ס'קומען אונז אבות אַקעגען,
און צדיקים!
אָנגערוקט — דער טאַטע פנחס!
שמייכעלט דאָך אונטער ברעמען און װאָנסען...
„נישט מײַן שטה... נישט מײַן דרך...
„נישט דאָ אַרום געדאַרפט צוקומען...
„און נישט אַזוי...
„אָבער גוט...
„אַז — געקומען“ —
דער זיידע שלמה קומט אַרויס!

(זעהר ווייך).

„דוקא אַזוי! — דוקא אַזוי!"...
אַלע, אַלע פליהען נאָך...
אַלץ העכער, העכער,
צום לבנת־הספּיר — צום מערמיל־שטיין!

(מיט וועהטאָג).

יונתן, צום מערמיל־שטיין —

(פּויזע).

און פּלוצלינג — —
„שווינדלער" האָט עמיץ געריפען!

(פאַלט צוזאַמען).

ישראל.

אין בית־המדרש?

יונתן.

ווער, טאַטע, ווער?

משה.

איך ווייס? אפשר לאה,
אפשר עפּיס אין הארץ ביי מיר אַליין...

(דאָס געטומעל אין בית־המדרש וואַקסט. משה ציטערט פאַר שרעק).

שמעון.

(פון בית־המדרש).

רבי, האָט רחמנות, רבי,
רבי! בעהיט זיך, רבי...

משה.

(שפּרינגט אויף).

לאָזט מיך צו עולם אַריין,
לאָזט מיך פאַר'ן עולם כורעים פאַלען,

מודה זיין, מתודה זיין!
א יוד מוז דאך עהרליך זיין...

מרים.

(בעווייזט זיך אין דער ווערענדע טהיר, איינגעצויגען, פערגלי-
ווערט, מיט א שטימע אהן פארב).

לאה איז געקומען!

משה.

(פערציטערט).

שטראפען!

לאה.

(אבגעצעהרט, אריינקומענדיג).

נישט שטראפען טאטע!

יונתן.

(שטרענג).

פון וואנען קומסטו לאה?!

לאה.

פון דארט, פון ווייט...

ישראל.

נאך וואס קומסטו אהער?

לאה.

נאך הילף...

ישראל.

האסט דאך אויסגעפיהרט...

יונתן.

געזיעגט, געגאנגען צום ליכט,

לאה.

ס'ליכט איז קאַלט...

(ציטערט).

אַזוי קאַלט...

משה.

וואָס פעהלט דיר, לאה?

לאה.

וואָס האָב איך, טאַטע?!

ישראל.

איין אָבצעהרונג...

לאה.

(בעשטעטיגט).

איין אָבצעהרונג....

(סויזע).

און דאָרט,
דאָרט אין וויעג געלאָזט אַ קינד...
דיין איינציגער שוועסטער'ס קינד, יונתן,
דיין אייניקעל, טאַטע,
מאַמע, דיין אייניקעל ליגט דאָרט בלינד...

אַלע.

(אויסער ישראל, ענטזעצט).

בלינד?

לאה.

אויגען האָט עס, גרויסע!
מיינע, דער מאַמעס,

דעם עלטער ווײַדענ׳ס אויגען,
האָסט אויך אַמאָל אַזוינע אויגען,
יונתן —
און עס קוקט,
מיט די גרויסע, גרויסע אויגען,
אָבער זעהען זעהט עס ג ו ש ט....

מ ש ה.

(ווערשראָקען).

פאַר וואָס?

ל א ה.

דאָס, וואָס קוקט אַרויס פון אויג און זעהט,
ליעגט נאָך אײַנגעדרימעלט, שלאָפט....

(פערציטערט).

און וועקט זיך דאָס נשמה׳לע אויף — —
די מאַמע וועט עס שוין נישט זעהען!

(פויזע. נעבעט).

העלפט מיר!

מ ש ה.

(ביטער).

מיר — דיר?

י ו נ ת ן.

צו מענשען פון דער פינסטערניש
קומסט׳ו,
מענש פון ליכט?

ל א ה.

(ביטער).

דער טויט —

האָט אויף מײַנע אַקסעל
זײַן האַנד געלעגט;
דריקט מיר אַראָפּ, אַראָפּ —
צו אײערע פֿיס —

(פֿאַלט שיער).

יונתן.

האָסט קלאָר געזאָלט, ליכט בעגעהרט!

לאה.

שווײַג!
רחמנות האָב און שווײַג!
קלאָר איז שניי —
און שניי איז קאַלט, שניי איז טויט!
עס יאָגט דורך די בײנער אַ פֿראָסט!
קלאָר — איז טויט!
דער, אין תכריכים ווײַסע
אײנגעהילטער סוד!
װאָס קלאָר איז קאַלט,
און װי אײַזען האַרט,
װי שטאָל...
אויב עס בליצט,
איז עס, יונתן, אַ מעסער,
װאָס קוילעט דײַנע טויבען!
אויב קלאָר,

(פֿערצווייפֿלונג).

אויב קלאָר, בין איך פֿערפֿאַלען!
דער לעצטער טראָפּען בוימעל
ברענט זיך אויס — אין לאָמפּ!

משה.

„געזעץ" — האָט ער געזאָגט — „געזעץ!"

יונתן.

נאַטור...

לאה.

אָהן רחמנות פּאַלש!
געזעץ איז אַ קיום!
נאַטור איז אַ שטריק אויפֿן האַלז...
ווערגט, שטיקט, לאָזט נישט עטעמען, דער שטריק!

(העפטיג).

עס קען נישט זיין קיין הפקר־וועלט —
איז דאָ אַ וועלט, מוז זיין ווער —
וואָס פֿירט די וועלט —
מוז זיין איין אויג, וואָס קוקט אויף איהר!
אין אונז, אין אונז שלאָגט אַ האַרץ,
די וועלט מוז האָבען אויך אַ האַרץ!
אַ באַרמהערציג האַרץ —

(געבעט).

בעט פֿאַר מיר —
בעט פֿאַר מיר ביים האַרץ,
ביים באַרמהערציגען האַרץ —

משה — יונתן.

מיר? — מיר?

לאה.

איהר!
איהר, די גרויסע, די הייליגע — איהר!

משה.

לאה, איך בין אַ וואורם!

לאה.

און דו, יונתן,
יונג ב'זט'ו און שטאַרק...

יונתן.

וואו זענען מיינע טויבען, לאה?

לאה.

(טויבענאַרטיג).

גלויב... גלויב... גלויב!..

יונתן.

(האַרט).

זיי זענען טויט!

משה.

(פלוצלונג, אויפשטעהענדיג, צו ישראל'ן, רבי'ש-שטאָלץ-גע'בּיטעריש).

עסען!

ישראל.

(דערשראָקען).

ד'עסען! ד'עסען!

משה.

לאָזט אַריין,
דעם עולם לאָזט אַריין —
דעם גאַנצען עולם! לאָזט אַריין!

ישראל.

(עפענט מיט פערציטערטע הענד. זעהר וועהמוטיג).

צוגאַנגען זיך...
אמנין קוים — —

משה.

רוף אַריין!

ישראל.

ד׳ספאָלג, רבי, ד׳ספאָלג!

(ווינקט אַריין דעם עולם).

די אויגען זיינע! די אויגען!

(עס קומען אַריין אַ צעהנדליג איבערגעשראָקענע יודען; ס׳מעהרסט בטלנים. צווישען זיי:)

ישיש 3.

(פון צוויי חסידים געפיהרט).

משה.

ליכט!
אָנגעצונדען זאָל ווערען ליכט!

ישראל (און די יודען).

(שהוען עס).

משה.

מיין טלית!

ישראל.

(לויפט נאָכ׳ן טלית צום ספרים שענקיל).

מרים.

וואָס ווילסט׳ו, משה?

משה.

פריוועָן!

יונתן.

פריוו, טאַטע, פריוו...
זעה, ווי בלאַס זי איז...

משה.

פאַלען, —
ווי דתן ואבירם פאַלען,
ווי קורח —
נישט צערטרעטען ווערען, ווי אַוואורם!
(הילט זיך פיבערהאַפט איין אין דערלאַנגטען טלית).

ישראל.

(טרעט אָב פאַר שרעק).

משה.

(גערט צום אָרון).

לאה.

(רופט נאָך מיט שרעקינער חרטה).

טאַטע —

(אָז ער הערט נישט).

מאַמע...
עס פאַלט אַ פחד אָן אויף מיר —
יונתן...

(כאַפּט איהם אָן ביי דער האַנד).

יונתן.

(רייסט זיך אוים, קעהרט זיך אום).

משה.

(קושענדיג היציג דאָס פרוכת, עפענט דאָס אָרון־קודש, שטעקט אַריין דעם קאָפּ, זאָגט עפּעס, וויינענדיג שטיל).

לאה.

(צו יונתן).

זעה —
זעה, ווי זיינע אַקסלען צוקען —
ווי עס ציטערן די הענד!

משה'ס קול.

....מתפלל...
מתפלל בין איך פאַר איהר —
פאַר מיין טאָכטער, פאַר מרים'ס טאָכטער, לאה!
און ווייל איך בין אַזוי שוואַך,
און ווייל איך בין אַזוי, אַזוי געפאַלען,
און ווייל איך בין די שוואַכסטע רינג
אין דער קייט, אין דער גאָלדענער קייט —
בעט איך פון אבות די הילף —
מיהט אייך!

(פויזע. טאָן-ענדערונג).

טאַטע!
איך, דיין שוואַכער זוהן, משה —
בעט ביי דיר, פאַר איהר,
פאַר דיין אייניקעל —
מקנא קנאת השם צבאות
ביסט'ו דאָ געווען!
וואו אַ שלעכטער וואורצעל — אויסגעריסען!
איין אומריין שעפּעלע — פערטריבען —
ווי זילבער האָסט'ו געלייטערט אונז
מיט פייער —
דיין טאַטען, אַלע,
אַלץ אַרום אַוועקגעגעבען פאַר גאָט!
צונד!
צונד ביסט'ו געקומען אויף דיין לוין!
גרוים —

בײַם כסא הכבוד
אין דער רעכטער האַנד
איז דײַן פּלאַץ!
העלף!
און טאָמיד ביסטו בײז אויף איהר —
װידערשפּענסטיג איז זי קעגען דיר געװען —
געדענק —
לא תקום שטעהט.
לא תטור שטעהט,
אויפ'ן עולם־האמת ביסטו דאָך —

יונתן.

אַזוי, אַזוי טאַטע, אַזוי...

לאה.

(פערצוקט).

נישט אַזוי!
נישט אַזוי, טאַטע...
זאָג: הרטה האָט מײַן האַרץ!
זאָג, אַז איך גלויב אין איהם,
אַז איך ליג בײַ זײַנע פיס,
אַז איך װאַש מיט טרעהרען זײ —
אַז איך װאַרף מיך פאַר איהם, אין שטויב —

משה.

הערסט, טאַטע?
און דו, זײדע!
דו גרויסער יוד, שטאָלצער יוד — —
זײַ אויף מיר נישט בײז,
װאָס איך קום אַזוי צו דיר,
װאָס איך שטעל צונד אוים די האַנד צו דיר!
און בעטעל דײַן גנאָד!
נישט שבת'דיג און נישט יום־טוב'דיג.

אין דיין איינִיקעל —
געפאַלענע
זענען, מיר!
אויף בעטעל־ברויט געקומען זענען מיר...

מרים.

נישט אַזוי, משה, נישט אַזוי...
דאָס וועט ער דיר נישט מוחל זיין —

לאה.

ניין, נישט אַזוי, טאַטע,
זאָג, איך האָב איהם ליעב געהאַט...
זאָג, אַז איך געדענק איהם נאָך —
אַז די שטראַהלען פון זיינע אויגען
בליהען נאָך אין האַרץ ביי מיר.
אַז אין מיין נשמה ציטערט נאָך
זיין ליעבער, ליעבער שמייכעל דאָרט! —

משה.

און דו —
דו עלטער־זיידע —

(שטיל־נעבעט).

און דו עלטער־עלטער־זיידע!
די קייט!
די גאַנצע גאָלדענע קייט —

(שטיל־נעבעט).

(פערצווייפעלט).

די שווייגען!

לאה.

א וואָלקען געהט....
איבער מיינע אויגען ציהט

אַ נעֶפּיל זיך —
סינכטעֶר חעֶרט —
טאַטעֶ!
איינמאָל וויל איך, זאָל מײַן קינד מיך זעֶהעֶן!
זאָל מײַן אָבגלאַנץ בלײַבעֶן דאָרט אין אויג!
נישט מעֶהר! נישט מעֶהר!

אָרימעֶרהָסיד.

(נעהמט דעם זאק פון אונטער די באַנק אַטער).

משה.

און דו —
דו אַליין —
ווען איך רוף צו דיר —
גיעב אַ צייכעֶן מיר!
אַז דו ביסט...
אַז עס איז פאַרהאַנעֶן אַיין אויג —

אָרימעֶרהָסיד.

שלעֶכט!

(האַפּט דעם זאַק אויף די אַקסעל, געהט צו דער טהיר).

יונתן.

(לויפט גלייכצייטיג צו, שטעלענדיג זיך צווישען פאָטער און אָרון־קודש).

מעֶן טאָר נישט פרוּװעֶן גאָט!

עוֹלָם.

(שטעהט אָב פון שרעק, אויגען בליצען אויף).

משה.

(זיך אומקעהרענדיג פערצווייפעלט).

לאָה, עֶר לאָזט נישט!

לאה.

(צוזאַמענפאַלענדיג פאַר שרעק).

דער ווילדע פנחס,
דער ווילדע פנחס...

שרעקליגע שטימען.

איבערגעריסען,
איבערגעריסען די קיים!

ישראל.

(פלוצלונג רויקאנטיש).

יונתן איז רבי!

(יונתן בלייבט שטעהן, וואקעלט זיך).

ישראל.

(צו יונתן).

דער עולם וויל, דער עולם הייסט!

שטימען.

מיר הייסען, מיר ווילען!

עולם.

(ברילט).

ר'איז! ר'איז!

יונתן.

(לאָזט דעמיטיג רעזיגנירט אַראָב דעם קאָפּ פאַר'ן עולם).

פאַרהאַנג.

ענדע.

מאַשינען־זאַץ־דרוקעריי פון נאַטהאַן ראָזענפעלד, ווארשוי.